

SNAŽNA DEMOKRATSKA DRŽAVA – USLOV SIGURNOSTI¹
STRONG DEMOCRATIC STATE – A PRECONDITION FOR SECURITY²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige Lade Sadiković **Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava** (Centar za sigurnosne studije BiH, Sarajevo, 2012).*

Summary

*This text contains a review of the book **B&H Constitution, Security and Human Rights** by Lada Sadiković (Center for Security Studies - BH, Sarajevo, 2012).*

Prema redoslijedu autorstva, ovo je peta knjiga profesorice Lade Sadiković. Knjiga ima veoma zanimljivim naslovom „Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava“. Knjigu je objavio Centar za sigurnosne studije BiH.

Naučna elaboracija Ustava Bosne i Hercegovine, sigurnosti i ljudskih prava predstavlja veliki istraživački izazov u kontekstu postsocijalističke i postratne tranzicije bosanskohercegovačkog društva i države. Na temelju ranije izvedenih istraživanja tokom protekle decenije o vanrednom stanju i ljudskim pravima, o državi u evropskom poretku, o ljudskim pravima i o Ustavu Bosne i Hercegovine i Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, profesorica Lada Sadiković naučnoj i stručnoj javnosti te svojim studentima daruje još jednu istraživačku studiju.

Studija je strukturirana tako da je čine tri tematski zaokružene cjeline.

U prvoj cjelini se analizira Ustav Bosne i Hercegovine sa nekoliko aspekata:

- nadustavni karakter Evropske konvencije o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini,
- ustavne obaveze kao međunarodna obaveza države Bosne i Hercegovine,
- pozitivno definirane obaveze države Bosne i Hercegovine,
- dobro upravljanje u Bosni i Hercegovini.

1 Tekst je prikaz knjige Lade Sadiković *Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava* (Centar za sigurnosne studije BiH, Sarajevo, 2012).

2 This text contains a review of the book *B&H Constitution, Security and Human Rights* by Lada Sadiković, Center for Security Studies – BH, Sarajevo, 2012.

Druga cjelina studije problematizira sigurnost sa stanovišta pozicije Bosne i Hercegovine u sistemu sigurnosti Zapadnog Balkana. Zatim se u ovom, drugom dijelu analiziraju ovi aspekti: uloga parlamenta u reformi sigurnosnog sistema zemalja Zapadnog Balkana; oblici sprečavanja organiziranog kriminaliteta u BiH; policija, demokratija i terorizam i globalizacija i internacionalizacija kriminaliteta.

Treći dio studije posvećen je ljudskim pravima. Nekoliko segmenata čini ovu tematsku cjelinu:

- ljudska prava i demokratska kultura građana sa posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu,
- međunarodne dimenzije demokratije,
- pravo države da ograniči ljudska prava,
- apsolutno zaštićena ljudska prava,
- ljudska prava u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine,
- značaj zaštite ljudskih prava za prevenciju kriminaliteta.

Ovako koncipirana istraživačka studija i priređena kao knjiga sa naslovom „Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava će imati važno mjesto u teorijskom obrazovanju studenata Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije kao i studenata drugih fakulteta društvenih nauka Univerziteta u Sarajevu. Istovremeno, knjiga će poslužiti edukaciji kadrova koji rade u službama sigurnosti i Oružanim snagama Bosne i Hercegovine.

U ovom prikazu knjige težište je stavljeno na prvu tematsku cjelinu knjige, zapravo na Ustav Bosne i Hercegovine. Pažljivom analizom teksta pod naslovom „Ustav Bosne i Hercegovine“ (od 1. do 71. stranice) dolazi se do uvida o kritičko-teorijskom pristupu profesorice Lade Sadiković dejtonskom Ustavu Bosne i Hercegovine sa stanovišta njegovih pravno-političkih ograničenja u širem kontekstu evropskih standarda u sferi razvoja moderne demokratske i pravne države. Veoma je bitno potcrtati da autorica u svom istraživačkom pristupu, što znači u analizi relevantne literature i dokumenata, izvodi više desetina konstatacija spoznajne naravi koje omogućuju bitna teorijska stajališta o mogućnosti promjene Ustava Bosne i Hercegovine posredstvom njegovog usklađivanja sa odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Cjelovitom analizom definisane pozicije Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda naspram Ustava Bosne i Hercegovine autorica Lada Sadiković utemeljuje ideje koje zajedno čine koherentnu teorijsku osnovu da se putem dovođenja u sklad Ustava BiH sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda može izvesti kompleksna ustavna reforma na temelju koje bi država Bosna i Hercegovina postala *moderna funkcionalna evropska država*.

U istraživačkom radu do ovako izvedenog zaključnog teorijskog stajališta profesorica Lada Sadiković je metodom analize sadržaja, komparativnom metodom i metodom indukcije izvela značajna teorijska stajališta.

Ovdje ćemo reinterpretirati neka od tih stajališta.

Sve zemlje članice Vijeća Evrope ratificirale su Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono što je veoma važno jeste da su sve zemlje članice Vijeća Evrope inkorporirale odredbe Evropske konvencije u vlastiti ustavni i pravni sistem.

Bosna i Hercegovina je prihvatila Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda posredstvom međunarodnog ugovora – Općeg okvirnog sporazuma o miru – poznatijeg kao Dejtonski mirovni sporazum. Bosna i Hercegovina je postala članica Vijeća Evrope u aprilu 2002. godine, a te godine je ratifikovala i Evropsku konvenciju.

U članu 2. Ustava Bosne i Hercegovine situirana je odredba o direktnoj primjeni Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Država Bosna i Hercegovina je u svom Ustavu Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda dala nadustavni karakter tako što Evropska konvencija ima prioritet nad svakim drugim pravom. Prema članu 2. Ustava BiH, prava i slobode iz Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i iz njenih dodatnih protokola u Bosni i Hercegovini primjenjuju se direktno i imaju supremaciju nad svim ostalim zakonima.

Prema odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola, pojedinac je nosilac svih ljudskih prava i sloboda. Promocija i ostvarivanje ljudskih prava podrazumijeva pojedinca kao subjekta tih prava.

U konstrukciji dejtonskog Ustava BiH primat u ostvarivanju prava nije dobio pojedinac. Taj primat su dobili etnički kolektiviteti u vidu konstitutivnih naroda. Time je Ustav Bosne i Hercegovine utemeljio pravno-institucionalnu osnovu za ispoljavanje partikularnih interesa u procesu parlamentarnog odlučivanja, a zapostavljen je opći javni interes na kojem se izvodi opšte dobro za sve građane, za sve državljane. Usljed toga se javlja sporost i blokade odlučivanja u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Društveno-istorijski cilj provođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma nije samo osiguranje mira. U istorijskom kontekstu očuvanja mira u Evropi, provođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma ima internacionalnu dimenziju. Ona se ispoljava u projektu integracije države Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju i NATO-savez. Taj projekat podrazumijeva ustavnu reformu, što znači uvođenje evropskih ustavno-pravnih standarda o zaštiti ljudskih prava i pravnoj državi u Ustav Bosne i Hercegovine.

Profesorica Lada Sadiković vidi mogućnost izvođenja kompleksne, što znači cjelovite ustavne reforme, u primjeni Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i zakonima države Bosne i Hercegovine kojim bi se uređivala zaštita onih ljudskih prava koja su zagantovana Evropskom konvencijom.

Nastojanja u praksi da se zaštite ljudska prava i osnovne slobode u 17 godina postdejtonske egzistencije države Bosne i Hercegovine nisu dovela do bitnih promjena. Pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu podneseno je protiv države Bosne i Hercegovine 1300 predmeta/apelacija.

Presuda Evropskog suda za ljudska prava od 22. decembra 2009. godine u predmetu „Sejdić-Finci“ već tri godine ne može da se implementira donošenjem amandmana na Ustav Bosne i Hercegovine u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Država Bosna i Hercegovina je jedina država čiji

Ustav sadrži diskriminacijske odredbe.

Zagovaranjem ideje snaženja (jačanja) države Bosne i Hercegovine kao demokratske države sa institucionalnim kapacitetom zaštite ljudskih prava na temelju Evropske konvencije dolazi se i do propitivanja pomoći i podrške međunarodne zajednice. Riječ je o visokom predstavniku međunarodne zajednice koji je na temelju ovlaštenja u Aneksu 10. Dejtonskog mirovnog sporazuma inkorporiran u ustavni i politički sistem Bosne i Hercegovine u vezi sa civilnom implementacijom Općeg okvirnog sporazuma za mir.

Poznato je da je visoki predstavnik međunarodne zajednice od 1996. do 2008. godine donio preko 800 akata sa zakonskom i izvršnom snagom. Time je omogućio izvođenje reformi i odvijanje političkog razvoja Bosne i Hercegovine u pravcu integracije u EU.

Ustavna reforma, kao najsloženija reforma, nije dobila svoju istorijsku prohodnost ni u pokušaju 2006. ni 2009. godine. Zašto? Nije se mogao postići konsensus o obuhvatu i sadržaju ustavnih promjena unutar vladajuće skupine stranaka.

Sve kritičke teorijske analize ukazuju na spoznaju da etničke stranke nemaju demokratski kapacitet za izgradnju konsensusa o reformi, odnosno promjeni Ustava Bosne i Hercegovine. Konceptije o državnom razvoju Bosne i Hercegovine su bitno suprotstavljene.

I moja istraživanja o mogućnostima ustavnih reformi pokazuju da je uslov promjena Ustava BiH međustranački konsensus. Do tog konsensusa ne mogu doći vladajuće bosanskohercegovačke stranke.

Izvođenje konsensusa moguće je uz geopolitičku osnovu koju može osigurati međunarodna zajednica i Evropska unija tokom integracije BiH u EU.

Na ovaj način će i usklađivanje Ustava BiH sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda dobiti ishod koji naučno argumentuje profesorica Lada Sadiković u svojoj knjizi „Ustav Bosne i Hercegovine, sigurnost i ljudska prava“.